

formuvannya stsenichno-vykonavs'koyi kompetentnosti maybutn'oho pedahoha-muzykanta. [Specificity of formation of stage performance of the future teacher-musician]. Kropyvnyts'kyu.

4. Harkusha, L. I., Ekonomova, O. S. (2016). *Pidhotovka maybutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do profesynoyi diyal'nosti.* [Preparation of future teachers of musical art for professional activity]. Kyiv.

5. *Entsyklopediya osvity* (2008). [Encyclopedia of Education]. Kyiv.

6. Komar, O. A. (2011). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky mayb.uchyteliv pochatkovoyi shkoly do zastosuvannya interaktyvnoyi tekhnolohiyi,* [Theoretical and methodical principles of preparation of the primary school primary school teachers for the use of interactive technology]. Uman.

7. Ovcharenko, N. A. (2014). *Profesiyna pidhotovka maybutnikh vchyteliv muzychnoho mystetstva do vokal'no-pedahohichnoyi diyal'nosti: teoriya ta metodolohiya.* [Professional training of future teachers of musical art for vocal and pedagogical activity: theory and methodology]. Kryvyi Rig.

8. Plokhotnyuk, O. S. (2017). *Vprovadzheniya pedahohichnykh umov formuvannya profesiynotsinnisnykh oriyentatsiy studentiv mystets'ko-pedahohichnykh spetsial'nostey u protsesi muzychno-vykonavs'koyi diyal'nosti,* [Implementation of pedagogical conditions for the formation of professional-value orientations of students of artistic and pedagogical specialties in the process of musical-performing activities]. Kropyvnyts'kyu.

9. *Psyhlohichna entsyklopediya.* [Psychological Encyclopedia] (2006). Kyiv.

10. P'yankova, O. V. (2009). «*Aktivni*» *leksiyi:*

sutnist', vydy, osoblyvosti, perspektyvy vykorystannya u vyshchey. [«Active» lectures: essence, types, features, prospects of use in higher education]. Rezhym dostupu: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19772/1/57.pdfv>.

11. Sysoyeva, S. O. (2011). *Interaktyvni tekhnolohiyi navchannya doroslykh.* [Interactive adult learning technologies]. Kyiv.

12. Cherkasov, V. F. (2016). *Teoriya i metodyka muzychnoyi osvity.* [Theory and Methodology of Music Education]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОСІНСЬКА Наталія Леонідівна – аспірант кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, викладач постановки голосу університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка.

Наукові інтереси: методика навчання музики у вищій школі, формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOSINSKAYA Natalia Leonidovna – Post-Graduate Student of the Department of Theory and Techniques of Musical Art at the Institute of Arts of the Borys Hrinchenko University of Kyiv.

Circle of scientific interests: the method of teaching music in high school, the formation of the stage-shaped culture of future teachers of musical art.

Стаття надійшла до редакції 21.03.2019 р.

УДК: 378.134.13(043.3)

МОСКВА Олена Миколаївна – аспірантка кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування Криворізького державного педагогічного університету <https://orcid.org/0000-0001-7108-8394> e-mail: moskvaelena283@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ВОКАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах викликами сьогодення є реформування вітчизняної освіти, що відображено в законодавчих документах. Так у законопроекті що втілює ідею освітніх реформ зазначено вимоги щодо застосування технологій в процесі навчання, які мають стати інструментом забезпечення успіху нової української школи [1]. Тому, до одних із основних завдань у підготовці майбутніх

учителів музичного мистецтва до мистецько-педагогічної діяльності відноситься впровадження інноваційних вокальних технологій, спрямованих на формування технологічної культури вчителя музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність і значення дефініції «технологічна культура», яке ввійшло в науковий обіг у кінці ХХ століття, досліджувалося в роботах В. Аніської,

І. Ісаєва, М. Левіної, Н. Островерхові, В. Пацули, О. Рубцової, І. Середи. Теоретичні основи застосування мистецьких технологій ґрунтовно розкрито в дослідженнях Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, Л. Пастушенко, Ф. Черкасова. Питання застосування вокальних методик, технологій у професійній підготовці фахівців-музикантів обґрунтовано в працях В. Бриліної, В. Антонюк, Л. Василенко, Н. Гребенюк, В. Морозова, Н. Овчаренко. Разом з тим, проблема формування технологічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва засобами вокальних технологій потребує додаткового вивчення.

Мета статті: виявити ефективні вокальні технології, спрямовані на формування технологічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Для досягнення поставленої мети, окреслено основні завдання дослідження: окреслити сутність поняття «технологічна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва»; визначити специфіку вокальних технологій, які розглядаються в дослідженні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Удосконалення процесу формування технологічної культури сучасного вчителя музичного мистецтва потребує чіткого усвідомлення сутності поняття «технологічна культура вчителя». Так, у потрактуванні означеного поняття нами виявлено дві основні позиції: перша – технологічну культуру розглядають як технологічну компетентність, що передбачає здатність педагога орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти та оперувати інформацією у відповідності з потребами високотехнологічного суспільства, застосовувати технології в педагогічному процесі, давати оцінку процесу та досягнутим результатам (В. Пацула, І. Середи) [2]; друга – технологічна культура вчителя є ступенем розвитку особистісних рис педагога, становлення технологічного світогляду, мислення, майстерності в застосуванні знань, умінь, що формується в творчій педагогічній діяльності (О. Рубцова) [5]. Тож професійно-особистісні характеристики є визначальними в сутності поняття технологічної культури.

Науковці в сфері педагогіки акцентують увагу, також, на важливості адаптації вчителя до цілей гуманізації та гуманітаризації освіти на основі функціональних технологічних умінь: операційних, експертних, науково-дослідних, що потребує сформованості гуманістичних освітніх цінностей (М. Левіна).

Аналіз потрактувань дав нам можливість прийти до думки, що технологічна культура

вчителя музичного мистецтва є професійно-особистісним утворенням, що інтегрує в собі комплекс гуманістичних цінностей музично-педагогічного процесу та характеристик технологічної компетентності. До таких характеристик ми відносимо: загальнокультурні знання, системні знання технологій музично-педагогічної освіти, технологічні музично-педагогічні й музично-виконавські вміння, здатність до самоактуалізації та самовдосконалення в процесі професійної мистецької діяльності.

Формування технологічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва необхідно здійснювати в процесі ознайомлення й опанування різних технологій мистецького спрямування. Однак наше дослідження спрямоване на розкриття формуючого потенціалу саме естрадних вокальних технологій, що потребує з'ясування відмінних рис методики та технології.

У працях сучасних учених в сфері педагогіки не має одностайної думки щодо виявлення специфіки кожної з них. У дослідженні ми беремо за основу думку, що методика навчання є поняттям значно вужчим ніж технологія. Методика спроможна діяти тільки в межах певного предмета, а технології вдається тиражувати (С. Гончаренко, О. Олексюк, О. Пехота, Г. Селевко та ін.). Методику можна довести до рівня технології, якщо вона відповідає вимогам об'єктивності, надійності, валідності, що дає підстави назвати її технологією. Тож, методика якій притаманно специфічні риси і властиво тиражування може набувати ознак технології.

Особливе значення в контексті нашого дослідження має вивчення науково-мистецьких напрацювань щодо використання різних видів технологій естрадного вокального навчання. Зауважимо, що особливий популярності не тільки в Україні, а і в світі здобули технологія естрадного вокального навчання американських педагогів-вокалістів Сет Рігса, Кетрін Садолін.

Вокальний педагог Сет Рігс здобув надзвичайну популярність завдяки власній технології навчання співу в мовній позиції. Центральним моментом у авторській технології Сет Рігса є спів у мовній позиції. Під мовною позицією педагог вокалу розуміє нейтральне стабільне положення гортанні, яке повинно зберегтися на всьому діапазоні співацького голосу і забезпечує єдиний мікстовий механізм звукоутворення та рівність звуковедення. Вправи, які пропонує автор, спрямовані на усвідомлення й опрацювання співу широких інтервалів, коротких і довгих арпеджіо, прикриття й вирівнювання регістрових

переходів. Разом з тим, Сет Ріггс наголошує, що головним є те, наскільки голос звучить збалансовано, а вправи для розвитку голосової техніки необхідно включати тільки тоді, коли співак зможе ясно співати кожну ноту в мовній позиції в помірному темпі [4]. Зазначимо, що технологія співу у мовній позиції Сет Ріггса є ефективною в естрадному вокальному навчанні при умові точного дотримання авторських вокальних принципів та цілеспрямованого управління таким процесом педагогом-вокалістом.

Цікавою та корисною для навчання естрадному співу майбутнім учителям музичного мистецтва може бути вокальна технологія Кетрін Садолін, яка має чотири етапи реалізації [8]. На першому етапі – співак повинен засвоїти три загальних принципи: дихальну опору звуку, відкриття надгортанної і гортанної частини глотки, не допускати висування вперед щелепи та зажиму губних м'язів. На другому етапі – необхідно опанувати чотирма вокальними режимами співу: 1) нейтральним (Neutral) навчальним режимом від дуже тихого (pp) до середнього за гучністю (mf), для якого притаманне звучання без «металу» (при необхідності з предиховою атакою для естрадних співаків), який використовують на Заході в початковій роботі з жіночим голосом або в роботі з церковним чи шкільним дитячим хором; 2) напівметалевий (Curbing) режим співу, якому характерно м'яке жалібне та стримане металеве звучання, що нагадує стогін при болі в шлунку. Використовується в академічному та естрадному й народному співі при середньому об'ємі (для чоловіків – mf на всій ділянці діапазону, для жінок – f в середній частині діапазону). Такий режим не є надто спокійним і голосним; 3) овердрайв (Overdrive) – один з повно металевих режимів співу, якому притаманно голосний спів у нижній та середній частині діапазону, overdrive використовується в рок-музиці при необхідності металевого звучання; Edge (Belting) – повно металевий режим, якому характерно агресивний, різкий, крикливий звук (імітація пірнаючого літака), використовується в популярній музиці в деяких стилях. На четвертому етапі – оволодіння ефектами, які не пов'язані з мелодією або текстом вокального твору, які підкреслюють імідж та стиль співака. Такими ефектами можуть бути: спотворення, крик, ритл, розростання, умисні вокальні паузи, придихова атака звуку, вібрато, технологія оздоблення.

До сучасного технологічно-педагогічного досвіду в сфері мистецької освіти необхідно віднести інноваційну особистісно зорієнтовану технологію навчання естрадному співу Д. В. Харичевої. Авторська технологія, спрямована на

формування творчої самостійності підлітків і включає: змістовний компонент, в основі якого використано освітньо-виховний потенціал естради: історія розвитку естради, художньо-стильові особливості, систематизація програмно-методичного матеріалу; процесуальний компонент: форми (індивідуальні заняття, конкурси, концерти); методи («копіювання», варіативно-виконавського показу, порівняльного аналізу вокально-естрадної інтерпретації); засобів (індивідуально-диференційований підхід, створення ситуації успіху, спрямованість на творчість тощо); оціночний компонент (діагностика творчої самостійності) [7].

Інноваційну технологію кросстильового вокального навчання студентів вищих музичних навчальних закладів запропонували Л. Семіна і Д. Семіна. В основі технології узгодженість і підпорядкованість елементів робочих програм фахових дисциплін, як: вивчаючи блюз як жанр у вокальному класі, класі хорового диригування, основного музичного інструменту. У такому контексті результат діяльності викладачів кафедри значно вищий, а студенти мають змогу повністю зануритись у жанр. Автори акцентують на позитивному результаті технології, що за 4 – 5 років студент опановує всі існуючі жанри, стилі і спрямування. На початку навчання за пропонованою технологією традиційно пропонується робота над вправами та вокалізами, у тім числі й естрадно-джазовими, які сприяють відчуті синкоповану ритміку та гостру акцентуацію. У подальшому, важливо включати твори на італійській, англійській, німецькій, французькій, іспанській мовах, що дає можливість студентам відчуті фонетику мови та познайомитись із кращими вокальними творами різних країн [6, с. 29]. На останньому етапі реалізації означеної технології проходить підготовка творчого проекту, спрямованого на відображення рівня сформованості фахових компетенцій студентів та рівня усвідомленості жанрово-стильових особливостей виконання музичних творів.

У процесі вокальної підготовки майбутні вчителі музичного мистецтва мають змогу опановувати різними манерами співу. Зокрема і мистецтво естрадного співу тісно пов'язано з розвитком різних вокальних технологій. Однак під технологіями естрадно-джазового співу розуміється техніка співу з використанням сучасних технічних засобів, спрямованих на використанні спецефектів зі змінами тембрових характеристик, реверберації, посилення високих та низьких частот звучання на основі застосування звукопідсилювальної апаратури.

Інноваційною технологією, яку доцільно використовувати в навчанні естрадно-джазовому співу є технологія Live looping (життя лупів: луп – фрагмент звукового запису, замкнений в петлю для його циклічного відтворення), яку розкриває в своєму дослідженні А. Попова [3, с. 629]. Live looping можна розглядати, вважає науковець, як процес виконання вокального твору, який спирається на запис з послідовним відтворенням закріплених аудіо семплів (відрізок аудіоінформації) в реальному часі, що може здійснюватись як за допомогою пристроїв, так і спеціального програмного забезпечення. Особливість використання такої технології полягає в тому, що на основі створеного акомпанементу твору з використанням лупів ударних інструментів в одних розділах, а в інших – лупах додавати гармонічні лінії, відкриваються творчі можливості у співацькому репертуарі, як виконання хіп-хопа та джазових стандартів. Доречно автор зазначає, що використання подібної технології сприяє рівню професійної майстерності естрадного співака, розвитку творчих здібностей [3].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, за результатами аналізу наукових праць, у яких обґрунтовуються технології вокального навчання майбутніх фахівців ми визначили основні види технологій, які доцільно застосовувати в процесі формування технологічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва: технології, спрямовані на оволодіння студентами специфічними естрадно-вокальними вміннями; технології, спрямовані на оволодіння майбутніми виконавцями та педагогами-музикантами основами звукопідсилювальної апаратури.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Концептуальні засади реформування середньої школи: законопроект. – Київ, 17. 08. 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html>
2. Пацула В. М., Серета І. В. Технологическая культура современного преподавателя / В. М. Пацула, И. В. Серета. – Москва, 2012. – 213 с.
3. Попова А. Б. Влияние технологии Live looping на искусство эстрадного пения / А. Б. Попова // Young Scientist. – № 11 (51). – November, 2017. – С. 629 – 631.
4. Риггс Сет. Как стать звездой / Сет Риггс; сост.: Guitar College. – Москва: Guitar College, 2000. – 104 с.
5. Рубцова Е. Т. Технологическая культура в педагогическом образовании / Е. Т. Рубцова // Известия РГПУ им. А. И. Герцена, № 83, 2009. – С. 28–39.
6. Семина Л. Р. Эстрадно-джазовый вокал: учеб – метод. пособие / Л. Р. Семина,

Д. Д. Семина. – Владимир: Изд-во ВлГУ, 2015. – 92 с.

7. Харичева Д. В. Формирование творческой самостоятельности подростков в учреждениях дополнительного образования средствами эстрадного пения: дис. канд. пед. наук: 13.00.01 / Харичева Дина Владимировна. – Москва, 2007. – 169 с.
8. Sadolin K. Complete Vocal Technique / K. Sadolin. – Denmark, 2000. – 233 p.

REFERENCES

1. *Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly : zakonoproekt.* (2016). [Conceptual Principles of Secondary School Reform]. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html>.
2. Patsula, V. M., Sereda, I. V. (2012). *Tekhnologicheskaya kultura sovremennoho prepodavatelya.* [Technological culture of the modern teacher]. URL: <https://files.scienceforum.ru/pdf/2012/2142.pdf>.
3. Popova, A. B. (2017). *Vplyv tekhnolohii Live looping na mystetstvo estradnoho spivu.* [Influence of Live Looping Technology on the art of pop singing]. Kyiv.
4. Riggs Set. *Kak stat zvezdoy* (2000). [How to become a star]. Moscow.
5. Rubtsova, E. T. (2009). *Tekhnologicheskaya kultura v pedagogicheskom obrazovanii.* [Technological culture in pedagogical education]. *Izvestiya RGPU im. A. I. Gertsena*, № 83. 28 –39.
6. Semina, L. R. (2015). *Estradno-dzhazovyy vokal: ucheb – metod. posobiye.* [Pop-jazz vocals]. Vladimir.
7. Kharicheva, D. V. (2007). *Formirovaniye tvorcheskoy samostoyatel'nosti podrostkov v uchrezhdeniyakh dopolnitelnogo obrazovaniya sredstvami estradnogo peniyam.* [Formation of creative independence for adolescents in institutions of additional education by means of pop singing]. Moscow.
8. Sadolin K. (2000). *Complete Vocal Technique.* Denmark.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МОСКВА Олена Миколаївна – старший викладач кафедри джазу та популярної музики Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка.

Наукові інтереси: естрадно-джазове вокальне виконавство, вокальна педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MOSKVA Olena Mykolayivna – Senior lecturer of the Department of Jazz and Popular Music of the Lviv National Musical Academy named after. M. V. Lysenko.

Circle of scientific interests: pop singing and jazz vocal performances, vocal pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2019 р.